

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. III. Requiritur promissio externa, seria, & absoluta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

sibi copulare presumpfit. Ubi Gloss. verb. *Nesciam*, inquit: Et ideo videtur, quod marito privari non debuit, mortuam primam: etiamsi fuisset Matrimonium cum prima, inf. de Eo qui duxit &c. cap. 1. Loquitur ergo de ignorantia seu nescientia, de qua cap. 1. id est, de ignorantia adulterij seu prioris Matrimonij; non autem de ignorantia impedimenti criminis.

64. Restat cap. 1. de Concess. Præbend. quod sic sonat: Qui in vivorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt ab Ecclesiastica communione pellendi, quo se passi sunt successores vivis Sacerdotibus adhiberi.

Sed quid hæc verba ad nostrum propositum? Nihil, nisi intelligantur de iis, qui in vivorum Sacerdotum loco scienter ponuntur, sicut debent intelligi juxta Summarium cap. *Institutus scienter in beneficium viventis, deponendus est.*

Unde ignorans excusatur à depositione, ut notat Gloss. ibi verb. *Pellendi*, dicens: Et nihilominus deponendi, 2. q. 1. In primis.... nisi ignorans quis instituitur aliquo remoto, quo casu excusatur. Ignorans, inquam, non poenam depositionis; sed se institui in beneficium viventis.

Igitur Canones quos adducit Paludanus, manifestè ostendunt ipsum non fuisse illius opinionis; sed loco citato communem sententiam docuisse, quæ requirit, ut uterque sciat, se committere adulterium.

65. Legi etiam Majorem 4. dist. 37. q. 1. ubi tractat de hoc impedimento; & ne verbum quidem invenio, quod vel à longe redoleat hanc opinionem. Solum dicit circa principium: *Primus (casus est) si quis contraxit cum aliqua, & eam cognoverit, vivente propria uxore legitima, si ipsa hoc sciverit (scilicet propriam uxorem legitimam vivere) vel ei reddat debitum consentiendo, cum sciverit, mortua propria uxore non potest illam habere in uxorem.* Quæ non solum est communior, sed etiam communissima sententia.

Unde nemo potest, nec verò debet ullâ profusus notâ afficere sententiam Paludani, etsi requirerentis scientiam utriusque adulteri; non enim requirit scientiam impedimenti criminis; sed impedimenti ligaminis, id est, scientiam prioris Matrimonij, propter quod posterius Matrimonium invalidum fuit; atque adedò copula subsequens verum & formale adulterium.

66. Quæ cum ita sint, liquet profectò, quòd opinio quæ requirit notitiam impedimenti criminis, id est, requirit, ut uterque sciat, ex tali crimine provenire impedimentum dirimens Matrimonium subsequens, liquet, inquam, hanc opinionem vix aut ne vix quidem probabilem esse, sive spectes auctoritatem, sive rationem, aut etiam communem praxim tribunalium.

Fateor hoc impedimentum esse aliquo modo poenale; quia non incurritur absque formali peccato, in quo differt ab alijs impedimentis. Ast nego, ignorantiam solius poenæ regulariter excusare ejusdem poenæ reatum; & dico cum Suario tract. de Leg. lib. 5. cap. 12. n. 11. Neque in contrarium video rationem alicujus momenti. Præsertim, quando non est mera poena;

sed inhabilitas quædam, & conditio annullans actum faciendum, uti est in casu præsentis.

Unde Navarrus tametsi Sum. Latin. c. 23. n. 47. vers. *Adde hu*, doceat, ignorantiam poenæ non à sola excommunicatione excusare, sed ab alia qualibet poena, communiter non statuta: equidem dum tractat de impedimento criminis cap. 22. n. 46. & 47. nullam exigit scientiam impedimenti criminis, sed solius criminis, ut sup. ostendi ex ejus verbis. Signum profectò, quòd sub alia qualibet poena, non intellexerit impedimentum criminis. Neque ergo nos intelligamus, sed firmiter teneamus, ignorantiam hujus impedimenti non excusare, sicut nec aliorum, quando adest sufficiens scientia criminis, propter quod impedimentum inductum fuit ab Ecclesia.

Cæterum quod dicit Gobat sup. Sanchez lib. 3. de Matr. disp. 17. n. 10. *agens de clandestino favoreat per a-Matrimonio, & non negans inhabilitatem ei annexam esse poenam, addit tamen esse poenam solum extrinsecam, non autem intrinsecam; & proinde ejus ignorantiam nihil officere vi dirimendi Matrimonij, parum facit ad propositum nostrum; quippe inhabilitas annexa Matrimonio clandestino, non supponit culpam, ut suo loco diximus, sicut supponit inhabilitas annexa crimini.*

Deinde, Sanchez eò loci dictam inhabilitatem asserit esse poenam intrinsecam. Dicendum (inquit) est, id Matrimonium (putà clandestinum, contractum ab ijs, qui invincibiliter ignorant Decretum Trid.) esse invalidum; quia quàmvis lex non afficiat ignorantes quoad poenam extrinsecam, benè tamen afficit quoad intrinsecam annulationis actus. Hæc ille. Ut proinde de Gobatio verè dici possit: *Quandoq; bonus dormitat Homerus*

Sed pergamus ad alia. Neque enim sufficit solum adulterium, etiam perfectum & ex parte utriusque formale; sed insuper requiritur, ut patet ex antedictis, promissio Matrimonij aut certè contractus de præsentis, vivente priori conjugis, sive durante eodem Matrimonio, vel de-nique machinatio in mortem conjugis.

Sed quæso te, interrogat quispiam, qualis promissio requiritur? Nunquid externa, seria & absoluta? Respondeo & Dico tertio:

CONCLUSIO III.

Requiritur promissio externa, seria & absoluta.

69. Solam promissionem non dirimere, suppono tamquam certum ex supradictis; quàmvis promittens graviter peccet, ut patet ex cap. fin. de Eo qui duxit &c. *Si quis uxore vivente, fide data promisit, aliam se ducturum &c. quàmvis utriusque ipsorum, pro eo quod in hoc graviter deliquerint, sit poenitentia injungenda &c.*

Et ratio est: quia datur ansa captandæ mortis conjugis. Quare (inquit Sanchez disp. 79. n. 40.) simili culpâ involvetur acceptans ejusmodi promissionem, utpotè qui culpæ alterius consensum præbet.

67. An Sanchez dicat sententiam.

68. Præter adulterium requiritur contractus aut promissio Matr. vel Machinatio.

69. Solo promissio non dirimit, quàmvis promittens graviter peccet.

Ind

70.
An ea promissio sit irrita? Affirmat Abbas.

Imò eam promissionem irritam esse, tradunt Abbas eo cap. fin. n. 2. & Alij. Ducunturque; quòd ob eandem rationem non valeat promissio vacaturi beneficij, cap. 2. de Concess. Præbend. Nulla Ecclesiastica ministeria, seu etiam beneficia vel Ecclesia tribuantur alicui, seu promittantur, antequam vacent. Ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum & beneficium se crediderit successurum.

Ubi Gloss. verb. Vacent, ait: Nota, quòd beneficium, antequam vacet, non potest promitti; quòd si fiat, non valet, inf. cap. prox. Et sic obligatio nulla contrahitur ex tali promissione, quia est contra jus. Ergò similiter ex promissione Matrimonij carnalis; quia & ipsa est contra jus, ut patet ex cap. fin. cit.

71.
Consentit Sanchez.

Et quidem (prosequitur Sanchez) hoc constat, quando ex ea promissione confurgit impedimentum dirimens; est enim inter personas inhabiles. At eo non confurgente, possit esse difficultas, cum referatur promissio ad tempus habile. Sed puto non recedendum à prædicta sententia: quòd jus similibus pactis resistat, ut caveatur ansa captandæ mortis, ut constat ex textibus adductis, & ex l. fin. ff. de Pactis. Hæc ille.

Subdo verba d. leg. Si reus postquam pactus sit, à se non peti pecuniam (ideoq; cepit id pactum fidejussori quoque prodesse) pactus sit, ut à se peti liceat: an utilitas prioris pacti sublata sit fidejussori, questum est. Sed verius est, semel acquisitam fidejussori pacti exceptionem, ulterius eo invito extorqueri non posse. Sed quid hæc ad propositum nostrum?

72.
Resp ad iura qua ab his Auditoribus pro se adducuntur.

Quantum ad alios textus adductos; fateor, promissionem beneficij vacaturi invalidam esse; nam cap. 3. de Concess. Præben. sic ait Alex. III. Consultationi tua taliter respondemus: quòd cum in Lateran. Concil. promissiones, factæ de Ecclesijs non vacantibus, sint cassatæ &c. Sed quid tum? Nunquid etiam in Later. Concilio sunt cassatæ promissiones Matrimonij, factæ vivente priori conjugè? Non invenio illam cassationem. In postivis autem non valet semper argumentum à paritate rationis.

Promissio potest esse illicita, quamvis valida. Perez.

Sed & in cap. fin. de Eo qui duxit &c. solum declaratur, prædictam promissionem esse grave peccatum, ac poenitentia dignum; ergò (ut ait Perez hic disp. 34. sect. 5. in fine) esse illicitam ac invalidam, negatur Consequentia; quia multæ promissiones sunt illicitæ; quæ propterea non sunt invalidæ. Potest siquidem res, quæ promittitur, esse bona & possibilis, estò illicitè promittatur. Est autem promissio, deliberata & spontanea fidei obligatio de re quæpiam bona & possibili, id est de re quæpiam, quæ sine peccato præstari potest. Porro in casu proposito, sine peccato potest contrahi Matrimonium promissum, ut suppono, estò cum peccato promissum sit.

73.
Resolutio illa Sanchez & Aliorum

Putas, quia puella nobilis contra voluntatem parentum, & cum familia indignatione, promittendo nuptias ignobili & pauperi, peccavit, quòd ideo præcisè promissio non valeat? Noli

putare. Ergò non rectè sequitur: in casu nostro promissio est illicita, ergò invalida. Et idèd resolutio ista Sanchez & Aliorum manet mihi dubia; in dubio autem præsumitur pro valore actus.

Ceterum nemo potest dubitare, quin promissio sit invalida, quando ex ea confurgit impedimentum dirimens, cum tunc res promissa absque peccato nequeat præstari; imò absolute impossibilis est, seclusa dispensatione, ut planum est.

Ut autem ex ea confurgat impedimentum, requiritur primò, juxta Conclusionem nostram, ut sit externa. Ita Omnes. Quòd merè interna, tamquam alteri prorsus ignota, non præbeat ansam machinandi mortem conjugi. Imò non est vera promissio inter homines. Quippè homo promittendo ordinatur ad alterum hominem, ut præstet, quòd ei gratum est; quemadmodum jubendo ordinatur alius, ut præstet, quòd jubenti gratum est, quòdque ipse ab alijs fieri velit. Veluti ergò solà internà voluntate non potest Superior imperando obligare subditos, ita nec interno actu potest se homo alteri homini obligare.

Enimverò etsi obligatio principaliter proveniat ab actu intrinseco; non tamen, nisi modo congruo hominum societati, quæ requirit actus externos, cum homines actus nostros merè internos nequeant cognoscere; atque adèd non communicent nisi in actionibus exterioribus. Iam autem promissio est fidei obligatio, ut statim dictum fuit, signum utique practicum, dans alteri jus; quòd non potest esse, nisi ab illo intelligatur & acceptetur. Hoc supposito.

Queritur & disputatur inter DD. an sufficiat ad hoc impedimentum promissio ficta, id est, signum externum promissivum, sine vero animo promittendi, seu obligandi se ad rem promissam præstandam.

Affirmat Sanchez sup. n. 10. & Alij plures. Quia textus, inducentes hoc impedimentum, innituntur eà ratione, ne spe futuri Matrimonij sumatur ansa captandæ mortis conjugis, Quæ æquè militat, ubi promissio est ficta. Cum alteri contrahenti ea fictio prorsus ignota sit, ut supponitur. Si enim ex modo promissionis colligeret adulter, cui fit, fictè & joco eam fieri, tunc admittit Sanchez, eam non sufficere, cum non præstet ansam sperandi futuri Matrimonij; ac subinde nec machinandi mortem conjugis: nec similis promissio tamquam ficta & jocosa acceptatur; quòd ad hoc desiderari dicemus infra. Quando autem fictio omninò latet adulterum, eodem modo acceptatur promissio, ac si vera esset. Cur ergò non sufficiat?

Nonne ex sponsalibus irritis ob solum defectum interni consensûs, oritur impedimentum publicæ honestatis? Et verò præcepta Ecclesiastica nonne cadunt in actus externos, & eodèd punit Ecclesia? Nam de interioribus nihil judicat: sed ille exterius promittit; ergò contrahit poenam, seu impedimentum tali crimini injunctum. Hæc sunt fundamenta hujus senten-

manet Auditori dubia.

Quando talis promissio sit invalida.

74.
Probatur non sufficere merè internam ad hoc impedimentum.

75.
An sufficiat promissio ficta.

Affirmat Sanchez & probatur quando fictio non apparet.

Confirmatur.

sententiæ, quæ indubiè probabilis est.

76. *Probatur sententia opposita ex jure.*
Nihilominus magis nobis probatur sententia opposita. Quod impedimentum Matrimonij, ut potè restringentia jus naturale contrahendi Matrimonium, & ipsa potiùs restringenda sint, quàm extendenda, maximè si sint pœnalia, arg. Reg. 49. de Reg. juris in 6. *In pœnis benignior interpretatio est facienda.* & l. 43. ff. de pœnis dicit. *Interpretatione legum, pœna, molienda sunt potiùs, quam aspernanda.*

Cum ergò hoc impedimentum sit pœna, saltem secundariò, restringendum est ad propriam significationem verborum; atque adeò per promissionem, quam jura requirunt, nequit intelligi promissio oretens solùm facta, cum hæc non sit propriè dicta promissio, sicut homo factus non est propriè homo, & Matrimonium factum non est propriè Matrimonium.

77. *Confirmatur.*
Atque ut esset propria promissio; nemo tamen dicere potest, quòd sit perfectæ, qualis requiritur in pœnalibus. Sicut ergò hic per adulterium intelligitur perfectum & plenum, tamen imperfectum cum promissione, posset ansam præbere sufficientem machinationis mortis; sic indidem intelligitur promissio perfectæ & plena, tamen imperfecta sufficeret ad machinandam mortem conjugis.

Arg. Sanchez solvitur.
Enimverò ratio legis non est lex; & potuit Legislator rationabiliter velle unum prohibere, & non aliud, ne scilicet nimium extenderetur hoc impedimentum. Perfectò etiam sola promissio, aut solùm adulterium posset præbere ansam machinandi mortem conjugis, & tamen propterea non dirimunt Matrimonium.

Aversa.
Et præterea (ut notat Aversa q. 18. sect. 3. §. *Sufficere quoque*, ubi tenet nostram Conclus.) in casu fictæ promissionis, præbetur solùm occasio complici decepto: ubi certè non est par occasio & periculum, ac dum ambo ex animo consentiunt.

78. *Alia confirmatio hujus sententiæ à simili.*
Confirmari solent jam dicta à simili. Nam fictè rebaptizans, atque fictè proferens hæresim, excusatur ab irregularitate, contra rebaptizantes, & ab excommunicatione contra hæreticos impositis; eò quòd pœnæ Ecclesiasticæ, delictis absolutè & simpliciter impositæ intelligantur de delictis perfectis & consummatis in propria specie. Cum ergò impedimentum hoc Matrimonij sit pœna aliqua Ecclesiastica: adulterij, cum promissione Matrimonij, accipiendum est de perfectæ & consummata promissione in sua specie, qualis non est ficta & oretens.

Resp. Sanchez.
Respondet Sanchez sup. hoc simile non obstat suæ sententiæ: Quia, inquit, id habet verum, nisi ex illius pœnæ fine concijatur opposita Ecclesiæ intentio, ut contingit in casu rebaptizationis; finis enim illius pœnæ est in odium hæreticorum rebaptizantium. At fictè rebaptizans, neque id animo hæretico efficit, nec propriè convenit cum hæreticis in ea actione, ut à sua intentione procedit. Et simile contingit in facto Hæresis prolatore; cum nec reverà neget fidem, nec verè hæreticus sit. At in nostro casu ex fine Ecclesiæ inducentis hoc impedi-

Bosco de Matrim. Pars II.

mentum colligitur, ejus mentem esse, comprehendere hanc fictam promissionem. Hæc ille.

Sed contrà objicio (inquit Perez disp. 33. sect. 4. n. 3.) si id attentè consideretur, nullam apparere disparitatem; nam in his omnibus casibus videtur esse similis & æqualis fictio. Et quàmvis Ecclesia attendat ad eum finem, ut inde sequi nequeat occasio vel ansa interficiendi uxorem; satis tamen exprimit in jure, ejus intentionem esse tollere occasionem illam ex delicto completo perfectæ promissionis, ex qua per se oriri solet tale periculum; esset verò per accidens, quòd ex tali promissione ficta sequeretur ansa vel periculum homicidij: sicuti econtrà, quàmvis ex vera & perfectæ promissione duorum adulterorum nullum esset, nec sequeretur periculum homicidij alterius conjugis, adhuc inde ex illa promissione consequeretur impedimentum criminis dirimens; quia id per accidens contingeret, & lex vel jus statuit impedire ac prohibere id, quod per se & ex vi talis actionis oriri potest.

Cum igitur ex vi fictæ promissionis nequeat illud per se oriri, quia ficta promissio non est vera promissio; non enim externum verbum, quo faciendum aliquid in alicujus gratiam, ei ipsi dicitur, est promissio per se præcisè; sed solùm dependenter à libera intentione promittentis, seu fidem suam ei, cui dicitur, astringendi & obligandi; non secus ac externa verba conjugum, actu contrahentium Matrimonium, non sunt per se præcisè corporum dominij translatio, seu traditio actualis; sed tantum dependenter à liberâ intentione per ea se tradendi actu, & faciendi re ipsa, quod verba illa significant; sequitur ex vi illius fictæ promissionis nullum oriri impedimentum criminis. Hucusque Perezius.

Et ita satisfactum est primo argumento Sanchezij; promissionem scilicet fictam non per se, sed per accidens, eò quòd fictio occulta sit, præbere occasionem ei, cui occulta est, machinandi mortem alterius conjugis. At jus non attendit ad id, quod per accidens contingere potest ex parte unius adulteri; sed ad id evitandum, quod per se potest ex parte utriusque, spe futuri Matrimonij, damnum illud causare.

Resp. ad 2.
Ad secundum, putà de sponsalibus irritis ex defectu interni consensus, patet responsio ex dictis Sect. præced. ubi Conclus. 3. diffusè probavimus, ex ipsis nullum consurgere impedimentum publicæ honestatis. Videantur ibi dicta.

Porro tertium argumentum sup. adductum, quòd Ecclesia non prohibeat, nisi actum externum, reperi apud Coninck disp. 31. n. 57. ubi amplectitur sententiam Sanchez, confirmans eam: quia Ecclesia primo & per se solùm actum externum prohibet & punit, nec curat, ex qua intentione procedat, nisi quando hæc est necessaria, ut ille perfectè contrarietur ipsi prohibitioni, & fini, ob quem eum prohibet: in præsentem autem casu externa illa promissio ficta eodem modo, ut jam ostendi, repugnat fini, quem Ecclesia intendit, ac si serio fieret,

N n

&

79. *Impugnatur à Perez.*

80. *Satisfit 1. arg. Sanchezij.*

Resp. ad 2.

81. *Tertium arg. ex Coninck.*

& consequenter habet in se perfectam rationem delicti in ratione actus, repugnantis Ecclesiae prohibitioni: ergo per eum incurritur statuta poena.

Excipe tamen casum, quo promittens aut omnino credit alterum advertere se joco promittere, aut intendit promissionem statim revocare, antequam alter possit inde ullam occasionem interficiendi conjugem arripere; idque etiam de facto efficaciter facit, quia tunc illa promissio non repugnat legi, ut per se patet. Ita Coninck.

82.
Solvitur.

Verum enimvero cæcus sit qui non videat solutionem hujus argumenti. Iam quippe ostendimus, promissionem fictam non perfecte repugnare fini, quem Ecclesia intendit; atque adeo non habere perfectam rationem delicti in ratione actus, repugnantis Ecclesiae prohibitioni. Siquidem solum per accidens dat causam occisionis, idque alteri tantum adultero, qui scilicet ignorat fictionem.

Quando promissio perfecte repugnet prohibitioni Ecclesiae.

Tunc ergo promissio perfecte contrariatur prohibitioni Ecclesiae, ejusque fini, quando uterque adulter, per se loquendo, potest inde arripere occasionem machinandi mortem conjugis, eo quod speret Matrimonium propter obligationem, ortam ex promissione, vel potius quæ oriretur ex promissione, nisi obstaret impedimentum criminis. Iam autem ex promissione ficta nulla oritur obligatio, secundum alibi dicta, etiam secluso impedimento criminis, & omni alio obstaculo.

83.
Quid si promissio ficta revera obliget? Non obstat juxta Dicast.

Imò tametsi aliàs esset valida ad obligandum, ut docet Dicastillo tract. 10. disp. 1. dub. 4. cum Alijs; equidem secundum hunc Auctorem non obstat nostræ sententiæ, quam amplectitur disp. 7. n. 638. Hoc enim, inquit, tantum probat, quod etiam ficta promissio, si aliud non obstaret, posset inducere obligationem; non vero tollit, quin revera deficiat consensus, maxime in eo, qui alioquin putat, esse possibilem promissionem, sine voluntate se obligandi. Hæc ille.

Oppositum videtur supponere Averfa.

Sed ut verum fatear, hoc non caret difficultate, & Averfa videtur supponere oppositum, sic enim ait sup. Sufficere quoque promissionem exterius prolatam, etiam si ficta & absque animo interno proferatur, censent non solum ii, qui volebant absolute sufficere ad sponsalia; sed etiam ex Alijs, qui id non admittebant, &c. Ergo supponit hic Auctor, Omnes, qui docent sufficere promissionem fictam ad sponsalia, etiam consequenter asserere, eam sufficere ad impedimentum criminis.

Verum hanc Consequentiam negat Dicastillo, non alio, ut apparet, fundamento, quam quod deficiat consensus, qui requiritur ut promissio externa sit vera promissio. Ut sit de hac consequentia vel inconsequentia, nos putamus promissionem fictam, per se loquendo, nullam inducere obligationem, ut latius probavimus Disp. præced. Sect. 1. Conclus. 5.

84.
Quod promissio requi-

Et ideo magis consequenter dicimus, eam non sufficere ad hoc impedimentum, ad quod jura præallegata requirunt simpliciter promissio-

nem, aptam de se obligare promittentem nisi hoc impedimentum obstaret; hæc enim de per se nata est dare ansam machinandi mortem, si hoc impedimentum non foret ab Ecclesia inductum. Nunc autem quoniam inductum est, non dat illam occasionem, quia adulteri sciunt, ex tali promissione non oriri obligationem, & Matrimonium subsequens fore nullum. Atque hæc fati de secunda parte Conclusionis.

Sequitur tertia, quæ postulat promissionem absolutam, vel ab initio, vel per eventum conditionis vivente conjugis. Et ratio fundamentalis jam est assignata; quia jus postulat simpliciter promissionem, quæ in odiosis & pœnalibus significat promissionem in sua specie perfectam & completam, qualis non est promissio conditionalis ante impletam conditionem. Sicut Matrimonium conditionale, ante impletam conditionem, non est perfectum Matrimonium, ut Omnes debent admittere, & ideo non venit intelligendum in odiosis & pœnalibus nomine Matrimonij simpliciter.

Adde: quod promissio conditionalis (& idem est de Matrimonio conditionato) per se non dat ansam occidendi conjugem; quia eo occiso adhuc dubium est, an ponatur conditio, & æquè natum est fieri, ut non ponatur, quam ut ponatur, saltem res incerta est, ut suppono; & idcirco ante eventum conditionis adulter nullam certam spem habet futuri conjugij; ac proinde promissarius eâ promissione non tam incitatur, ut ante conditionis eventum necem conjugi machinetur, quam ut eam eoque differat, ne aliàs gratis se tanto scelere obliget.

Sed quid si certam spem haberet, quia in ejus potestate est conditionem suo tempore implere, aut ipse ferè certus est, eam fore implendam? Tunc (inquit Coninck sup. n. 59. ubi tenet nostram Conclus.) habitâ prius facinoris patrandi occasione, facilè in necem conjugis incitaretur. Et ideo excipit hunc casum ab hac doctrina, quem sequitur Perez sup. n. 5.

Nunquid audiendi? Videtur quod non; quippe ratio legis non est lex, sed verba attendenda sunt, & in rigore accipienda. Sicuti ergo, ut statim dictum est, per Matrimonium in pœnalibus intelligitur Matrimonium absolutum; ita & per promissionem, intelligitur promissio absoluta; & per adulterium, intelligitur adulterium perfectum & completum; tametsi adulterium imperfectum, aut promissio vel Matrimonium conditionale, possint per accidens esse causa machinationis.

Siquidem per hoc, quod impletio conditionis sit in mea potestate, aut ferè certò adimplenda, non transit Matrimonium aut promissio conditionalis in absolutam; sed revera manet conditionalis, quousque à parte rei conditio eveniat; cum autem venerit vovente priori conjugis, quoniam jam promissio conditionalis transit in absolutam, quæ antea non erat impedimentum, jam impedit & dirimit.

Una tamen conditio (inquit Dicast. sup. n. 644.) excipienda est in hac doctrina, id

ratur ad hoc impe-

Probat quod debet esse absoluta.

85.
Confirmatur.

Quid si eveniat conditio si moraliter certus, Coninck.

Perez.

86.
Videtur quod hic casus non sit excipiendus.

87.
Conditio.

qua debet excipi, ex Dicast. puta mors conjugis.

id est, illa ipsa, quam intervenire supponunt citata jura, quae inducunt hoc impedimentum, scilicet conditio mortis conjugis viventis adhuc, cujus mors tamquam conditio necessaria expectanda erat. Unde quod sit contractus conditionalis ex eo tantum capite, non tollit, quin impedimentum confurgat.

Imò hoc ipsum ordinariè concurrit, ut si Maria nupta Francisco, dicat Petro adulteranti secum: Promitto me tibi nupturam, si Franciscus maritus meus moriatur; talis quidem promissio in rigore conditionalis est, sed ea conditio est, quam jura praedicta supponunt vel expressam, vel virtute inclusam in tali promissione, & ea supposita, volunt tollere occasionem machinandi mortem, inducendo hoc impedimentum. Ita Dicastillo.

88. An reddat promissionem conditionalem.

Ego autem dico: talem promissionem in rigore non esse conditionalem, arg. l. 99. ff. de Condit. & demonst. *Conditiones extrinsecas, non ex testamento venientes, id est, quae tacite inesse videantur, non faciunt legata conditionalia.* Atqui haec conditio: *si maritus meus moriatur*, tacite semper inest; ergo expressa eo modo, quo inest, non efficit promissionem conditionalem, juxta alibi dicta de Matrimonio contracto sub conditione intrinseca, quae necessario inest Matrimonio.

Quid si adjiciatur certum tempus? dirimitur juxta Aversarj.

Quid ergo, inquis, si quis vir dicat mulieri: Promitto te ducere post mortem mariti tui, si intra mensem accidat? Talis promissio (inquit Aversa sup. §. *si tamen conditio*) impedit ac dirimit Matrimonium. Quia est veluti absoluta promissio contrahendi post mortem conjugis. Et semper in promissione contrahendi de futuro intelligitur haec conditio: *si alter conjux praemoriatur*. Et illa limitatio temporis habet solum vim excludendi longinquitatem post mortem. Ac certe magis praebet ansam procurandi & accelerandi mortem alterius. Haec ille.

89. Inducium Auctoris.

Ego autem puto, illam promissionem esse revera conditionalem; quia non exprimitur haec conditio: *si alter conjux praemoriatur*, eo modo quo tacite inest, ut nemo non videt. Vel potius, quia exprimitur conditio, quae tacite non inest, scilicet: *si intra mensem accidat*. Quare si mors non accidat intra mensem, ad nihil tenetur promissor; secus si solum dixisset. *si alter conjux praemoriatur*. Ergo obligatio illius promissionis revera dependet ab illo tempore, ita ut elapso mense plane evanescat.

An hoc Matr. sit conditionale: Contraho tecum &c.

Censen' quod hoc Matrimonium non foret conditionale: *Contraho tecum si intra mensem consenseris*? Quamvis enim ipse consensus sit conditio generalis & intrinseca, non tamen consensus intra mensem; quia contrahens potest consensum suum limitare ad longius aut brevius tempus. Ergo consimiliter hic, quamvis promissio intrinsece respiciat mortem conjugis, minimè tamen mensem, seu aliud determinatum tempus, illa proinde determinatio plane ab extrinseco venit, & ideo videtur eam facere conditionalem.

90.

Consentio, illam exclusionem longinquitatis Bofeo de Matrim. Pars II.

praebere ansam accelerandi mortem. Sed quid tum? Jam enim sup. ostendimus, non omne illud impedire & dirimere Matrimonium, quod ansam praebet, sed illud solum, quod ut tale à jure prohibetur, sive à jure requiritur ad hoc impedimentum, puta promissio simpliciter, id est, absoluta, qualis non est haec promissio, ut mox ostensum fuit.

Non omnia dirimit, quod praebet ansam occidendi.

Itaque dicendum est, vel hunc casum excipiendum fore à generali doctrina, quae requirit ad hoc impedimentum promissionem absolutam, eò quod magis incitet ad mortem machinandam; vel in hoc casu validum fore Matrimonium, quod contraherent adulteri post mortem conjugis, sive eveniat intra mensem, sive post mensem praefixum: aut certe cum Sanchio sup. n. 11. sufficere quamcumque promissionem conditionalem.

Resolutio finalis.

Quia (inquit hic Auctor) licet promissio conditionalis non obliget ad implendam rem promissam, antequam conditio extet; habet tamen effectum ad hoc, ut verè dicatur data fides, & obligationem inducit non resiliendi ab ea, donec conditio defecerit, & concipitur ex ea spes futuri Matrimonij; & proinde datur ansa machinationis mortis conjugis, quae est ratio inducendi hujus impedimenti. Deinde: quia non requiritur valor promissionis ad hoc impedimentum. Haec ille pro sua sententia, quam tenet Navar. lib. 4. Consil. tit. de Eo qui duxit. consil. 2. n. 1.

91.

Probatur ex Sanchez sufficere quamcumque promissionem conditionalem.

Sed ad primum arbitrator satis responsum. Ad 2. dico; omnem quidem promissionem, ex qua oritur hoc impedimentum, esse invalidam, sed solum per ordinem ad hoc impedimentum; an autem possit esse invalida ex alio cap. id est de quo disputatur inter Doctores, ut infra videbimus.

Respondeatur.

Neque nos requirimus promissionem absolutam, eò quod conditionalis non sit valida; sed quod non sit simpliciter promissio, sive fides data, at solum cum isto addito: *conditionalis*; quae licet obliget ad expectandum eventum conditionis, non tamen ad rem promissam, nisi conditio eveniat; ita ut, si non eveniat, evanescat, perinde ac si nihil actum fuisset, & actus pro non factò habetur. Unde etiam sponsalia sub conditione non producant impedimentum publicae honestatis, antè conditionis eventum, quia non habent perfectum consensum.

92.

Duplex probatio opposita sententiae.

Respondet Sanchez sup. deficiente conditione dissolvitur prorsus promissio & pro non facta habetur, quoad effectus nondum productos ex ea; secus quoad jam productos.

Resp. Sanchez ad primam.

Ad 2. ait: in eo speciali casu sic jure dispositum est. At in nostro nihil decisum reperitur, & in eo militat ratio hujus impedimenti.

Ad secundam.

Sed contra hoc: quoniam nihil decisum reperitur, & res tamen dubia est, ideo recurrimus pro decisione seu solutione dubij ad simile jus; arg. leg. 13. ff. de Legib. Nam, ut ait Pedius, quotiens lege aliquid unum vel alterum introductum est: bona occasio est, caetera, quae tendunt ad eandem utilitatem, vel interpretatione, vel certe

93. Posterior opinio pugnat.

jurisdictione supplere. Si ergo Ecclesia noluit oriri impedimentum publicæ honestatis, quod nullatenus est pœnale, ex sponsalibus conditionatis, etiam noluit oriri impedimentum criminis, quod est quadantenus, pœnale ex promissione conditionali, præsertim quando eventus conditionis planè incertus est.

94. Objection.

Dices : si Ecclesia id noluisse, etiam expressisset : quia enim sponsalia, per se posita, comprehendunt etiam conditionalia, idè Ecclesia expressè determinavit ex conditionalibus non oriri publicam honestatem, quæ oriretur alioqui sine illa expressa decisione. Cum ergo hic nihil expressè decisum sit, videtur promissio conditionalis comprehendi sub promissione simpliciter.

Solutio.

Respondet : Disparitatem esse ; quòd publica honestas non sit impedimentum pœnale & ita magis potuisset dubitari, an ad ipsum requirentur sponsalia absoluta, & non sufficerent conditionalia. Cum autem impedimentum criminis sit quodammodo pœnale, & pœna tamquam odiosa sit restringenda, judicavit Ecclesia, non esse necessariam expressam decisionè in nostro casu.

95.

Quantum ad hoc, quod supra dicebat Sanchez; deficiente conditione non dissolvitur promissio, quoad effectus jam productos. Fateor; sed quaeritur, an produxerit impedimentum antè eventum conditionis : hoc ergo probandum manet.

Probatur sententia Sanchez.

Probat, inquis ; quia si posita illa promissione conditionali, & adulterio, penderet hoc impedimentum ex conditionis futura impletione, manifestissimum absurdum sequeretur, nimirum, Matrimonij, absolutè initi valorem pendere ex futuro eventu. Nam si antequam conditio deficiat vel impleatur, decederet conjux adulteræ, & nuberet adultero, qui sub conditione fidem sibi dederat, dicendum esset, id Matrimonium absolutè contractum, pendere ex futuro eventu conditionis, & eâ postea non impletâ, fuisse validum, impletâ autem, irritum. Ita Sanchez sup.

96. Revertur, ex Aversa.

Respondetur ex Aversa sup. §. Et sic ad ea : Quamdiu conditio manet in suspensio, illa promissio per se non præstat ansam procurandi mortem alterius conjugis : quia potest esse, ut non adimpleatur conditio, & tunc frustra patratum esset tantum scelus. Benè tamen, quando adimpleta est conditio, posset promissio impellere, ad procurandam mortem alterius conjugis, ob securitatem contrahendi novum Matrimonium.

Si verò conditione manente adhuc in suspensio, naturali morte decedat alter conjux, & adulteri amplius non curantes de conditionis eventu, & adimplemento statim inter se contrahât, hoc Matrimonium erit firmum & validum : quia illa promissio non erat completa, nec induxerat impedimentum. Et quantumvis postea adimpleatur conditio, nihil præjudicabit Matrimonio contracto : siquidem Matrimonium semel validum discindi non potest ex futuro conditionis eventu, sed jam contractum fuit independenter à tali conditione, & à promissione illa conditionata.

Imò etiam si non esset adhuc inter adulteros contractum Matrimonium, & conditio adimpleatur post mortem alterius conjugis, & tunc velint

contrahere, poterunt absque impedimento, sicut quando promissio intervenit post mortem alterius conjugis : quoniam tunc in rigore perficitur promissio, quando adimpletur conditio. Hucusque præfatus Auctor.

Quid ergo, interrogat aliquis, si conditio appositâ sit impossibilis aut turpis, vel etiam contraria substantiæ Matrimonij ?

Respondet Aversa sup. §. Si tamen : Si profus non intendat quis promittere, nisi sub earum eventu, reverà non intelligeretur statim perfici, & velut absolvit promissio, in conscientia loquendo : atque adeò nec inducet impedimentum, nisi adimpletâ conditione, in casu quo physicè possit, antè mortem alterius conjugis. Hæc ille.

Consultò autem dixit : In conscientia loquendo, quia in foro externo conditio impossibilis, aut turpis habetur pro non appositâ; adeoque ex tunc promissio habet vim absolutâ, ut videre poteris Disp. præced. Sect. 8. Conclus. 8. & consequenter saltem in foro externo dirimeret Matrimonium subsequens, si reliqua adsint. Imò etiam in foro conscientiæ, nisi promittens contrariam habuerit intentionem ; nam aliàs censetur habere intentionem conformem juri communi.

Porro sicut conditio contraria substantiæ Matrimonij vitiat ac irritat Matrimonium, ita quoque promissionem. Vide dicta loco statim citato Conclus. 9. Neque hoc negat Sanchez, quàmvis sup. n. Sanchez. 13. existimet, eam promissionem sufficere, quòd hoc impedimentum non pendeat ex promissionis valore. Quare, inquit, nisi talis esset conditio, ut alter adulter eâ rejiceret, nec promissionem acceptaret, aut ex modo promittèdi appareret, joco & fictè fidè sub ea conditione dari, censere ex tali promissione oriri hoc impedimentum : sicut quando est conditio honesta & contingens. Sic Sanchez.

Ego autem dico, sicut non oritur hoc impedimentum antè eventum conditionis, quando hæc honesta est & contingens ; sic itidem, imò potiori ratione non oritur, quando est conditio contraria substantiæ Matrimonij ; quòd hæc non sit vera promissio, etiâ secluso hoc impedimento, utpote nullâ pariens obligationem ; quare perinde est, ac si nulla foret promissio, sicut nulla amplius est promissio, quando deficit conditio honesta & contingens.

Patet, quia tantum operatur à principio appositio conditionis contrariæ, quantum in progressu defectus conditionis honestæ & contingens, scilicet reddit promissionem irritâ, absque ullo respectu ad hoc impedimentum ; ita ut, tametsi Ecclesia hoc impedimentum non induxisset, equidè nullius foret valoris, ut supponit Sanchez, contra què hic agimus.

Subsumo ; atqui hoc impedimentum, citò non pendeat ex præsentis valore promissionis, quia supposito impedimento promissio non obligat ; equidem dependet ex valore promissionis, qui foret si impedimentum abesset ; quia sic, & non aliàs, promissio daret causam machinandi mortem, id est, nisi Ecclesia statuisset illud impedimentum, promissio daret ansam ; porro in casu supposito non daret ansam, tametsi Ecclesia nullum impedimentum statuisset. Et idèo putamus, eam non sufficere,

97. Quid si conditio sit impossibilis turpis etc. Resp. Aversa.

Resolutio Auctoris.

98. Non oritur impedimentum si conditio sit contraria substantiæ Matr.

Probat.

re, de quo iterum redibit quaestio infra, ubi de contractu Matrimonij cum adulterio.

99. *Conditio de presenti vel praeterito non obstat impedimento.*
 Maneat pro nunc vera ultima pars Conclusio- nis, quae requirit promissionem absolutam, id est, non conditionalem de futuro. Alioqui conditionalis de praesenti vel praeterito, aut de facto obligat, aut nunquam obligabit; adeoque potius absoluta est dicenda, quam conditionalis; & vel statim inducet hoc impedimentum, vel nunquam.

Exemplificatur ex Sanchez.

Exempli gratia: si quisquam copulam habeat cum foemina, spondens ei Matrimonium, si uxor spondentis, vel vir foeminae jam obierit, vel si eam virginem invenerit; in priori casu nunquam est impedimentum, si enim jam conjux obierat, & sic uterque erat solutus, jam promissio est facta post conjugis obitum, & subinde non praestat impedimentum. Si vero nondum obierat, nil promissum est, cum promissionis tempore defecerit conditio. Nec datur ansa captandae mortis conjugis, eo quod, eo postea defuncto, vi careat promissio. In posteriori autem casu, si revera conditio illa extat, quia revera illa erat virgo, oritur hoc impedimentum: quia interfuerit promissio & adulterium. Si vero conditio tunc non extabat, nil promissum est, sed vana prorsus fuit promissio, & sic conditio jam non extante, adfuit adulterium promissione destitutum. Ita Sanchez sup. n. 14.

100. *Contra autem arguitur Auctor.*

Sed quare ego, nunquid etiam promissio sub conditione, contraria substantiae Matrimonij, vana est? Quippe (teste Sanchez n. 13.) talis conditio vitiat ac irritat Matrimonium & promissionem. Ergo prorsus vanum est illud Matrimonium & vana promissio, id est, carens effectu, sicut promissio sub conditione de praesenti, tunc non extante, quae non est vana, nisi quia caret suo effectu. Expectabo itaque rationem disparitatis. Vel si utraque promissio est vana, scire cupio, cur potius ex una promissione oriatur hoc impedimentum, quam ex alia.

Causa aliquis particularis in quo dubitatur de impedimento.

Interea pergam ad alias difficultates. Quid dicendum (inquit Sanchez sup. n. 15.) de promissione hac conditionali, quando vir absuit per septem annos, & datur fides Matrimonij adulterae, sub ea conditione: *Si probaverit licitum esse propter talem absentiam ad alias nuptias transire.* Videtur enim non esse impedimentum; quia illa conditio est revera de praeterito: cum perinde sit ac dicere, si licitum est, ob talem absentiam absque alia mortis conjugis certitudine ad alias nuptias migrare; & cum constet conditionem deficere, non enim id est licitum, evanescet promissio, & solum adulterium manebit.

101. *Rodriguez affirmat esse imped.*

Em. Rodriguez 1. to. Sum. c. 228. n. 5. dicit, esse impedimentum: Quia, inquit, hic intervenit promissio conditionalis, ducendi ipsam, si probaret, quod illud poterat fieri, quia licet promissio conditionalis non habeat effectum obligandi illum, qui promittit ante adimpletionem conditionis; habet tamen effectum, quantum ad hoc, ut verè dicatur dedisse fidem, quae cum adulterio sufficit ad dirimendum Matrimonium. Haec ille.

Ratio ejus non placet

Sed ratio ista non placet Sanchio; eo quod haec conditio non sortiatur naturam verè conditionis

de futuro, suspendentis contractum. Et ideo, inquit, melius Navar. sup. hoc probavit, quod haec conditio sit de jure impossibilis, non enim id potest esse licitum, & non solae conditiones naturae impossibiles, sed etiam jure tales, habentur pro non adjectis, juxta decisionem cap. fin. de Condit. appof. & consensus manet absolutus. Quare idè prorsus dicendum est, quod diximus n. 12. de promissione facta sub conditione impossibili. Ita Sanchez.

Sanchio. Approbat probationem Navar.

Rogas: *ecquid dixit?* Respondeo oriri ex ea hoc impedimentum, quia reputatur absoluta. Nisi ex modo promittendi appareat, eam joco appositam, id est, animo non se obligandi, sed irridendi. Quod ego verum existimo pro foro externo, ut sup. notavi. Nam in foro conscientiae, sive animus jocandi appareat, sive non, dummodò revera non adsit intentio absolutè se obligandi, non erit absoluta promissio, atque adeo ex ea non orietur impedimentum.

102. *Judicium Auctoris.*

Sicut etiam, si dicat conjugatus adulterae: *Si non essem conjugatus te ducerem:* quod ea verba promissionem minimè importent. Non enim (inquit Sanchez sup. n. 16.) datur fides aliqua de Matrimonio in posterum contrahendo, sed tantum significatur voluntas imperfecta (quam Theologi velleitatem appellant) Matrimonij contrahendi, nisi obfaret praesens. Atqui ita, quamvis tunc temporis uxor discessisset, nulla ex vi dictorum verborum obligatio consurgeret.

Expenditur hac conditio: Si non essem conjugatus &c. Sanchez.

Idem dicendum putat Sanchez sup. n. 17. de his verbis: *Ducam te, si voluero.* Quippe, inquit, nulla prorsus est promissio, utpotè quae ad propriam futuram voluntatem refertur. Secus esset: *Si aliud non visum mihi fuerit, vel, nisi aliud judicavero, vel, arbitratus fuero, vel, justum fuerit.* Quia verba haec non ad liberam voluntatem referuntur, sed ad boni viri arbitrium, rationi consentaneum. Et ita si nova mutatio non superveniat, obligat, & est promissio verè conditionalis: & perinde de illa censendum est, ac de promissione conditionali, nisi ex modo promittendi appareat, & ex alijs circumstantijs, verba haec ad liberam voluntatem relata esse. Ita Sanchez.

103. *Item: Ducam te &c.*

Et quoniam nos supra negavimus, ex promissione conditionali consurgere hoc impedimentum, contra Sanchez sup. n. 11. patet quid de hac promissione dicendum sit secundum nos.

Quari etiam potest de his verbis: *Non ducam aliam nisi te, vel, praeter te, vel alijs equivoce, an consurgat impedimentum.* Sed ut bene notat Sanchez sup. n. 18. resolutio pendet ex cognitione, an ea constituent Matrimonium, quando sunt de praesenti, vel sponsalia, quando sunt de futuro: si enim hoc habeant, pullulat hoc impedimentum; secus si neutrum claudant. Quia nec est Matrimonium nec ejus promissio, ex vi talium verborum, saltem promissio absoluta.

104. *Alia conditiones proponuntur.*

Non gravetur Lector, si adhuc unam propositionem quaestionem, quae finem imponet huic Conclusioni. Maria Petro soluto se tradit adulterandam, & Petrus illi dat fidem, quod viro Mariae mortuo, contrahet cum ea foemina, quam Ioannes designaverit, & Maria certò credit, quod ipsa sit à Ioane designata, nūquid ex tali promissione

Quaestio finalis.

105.
Negat Dicastil. sup. n. 645. Neque enim (inquit) tunc datur fides contrahendi cum Maria, cum absque dictæ promissionis fractione, possit Petrus contrahere cum alia foemina, si aliam Ioannes designet. Quod verum puto, etiam si tunc Ioannes promittat, aut iuret, se designaturum ipsam Mariam; adhuc enim Ioannes poterit de facto eam non designare, & talis promissio, comparatione Mariæ, semper est virtualiter conditionata, ducendi scilicet illam: *si Ioannes designaverit*. Quæ conditio adhuc est pendens; atque adeo philosophandum est in hoc casu, sicut nuper dicebamus de promissione conditionata. Hæc Dicastillo.

106.
Eisdem etiam designatio fieret subsistente priori Matr.

107.
Exceptio.

108.
Intervenit promissio conditionalis, est uterque bona fide procedat.

Quid si mala?

& adulterio pullulabit hoc impedimentum? Negat Dicastil. sup. n. 645. Neque enim (inquit) tunc datur fides contrahendi cum Maria, cum absque dictæ promissionis fractione, possit Petrus contrahere cum alia foemina, si aliam Ioannes designet. Quod verum puto, etiam si tunc Ioannes promittat, aut iuret, se designaturum ipsam Mariam; adhuc enim Ioannes poterit de facto eam non designare, & talis promissio, comparatione Mariæ, semper est virtualiter conditionata, ducendi scilicet illam: *si Ioannes designaverit*. Quæ conditio adhuc est pendens; atque adeo philosophandum est in hoc casu, sicut nuper dicebamus de promissione conditionata. Hæc Dicastillo.

Et illicô prosequitur: Difficilius apparet in casu, quo Ioannes diceret, subsistente adhuc priori Matrimonio: *Ego ex nunc pro tunc designo Mariam*; in tali enim casu videtur jam adulterium commissum conjungi cum promissione absoluta, antè mortem conjugis: quia promissio erat sub conditione designationis faciendæ à Ioanne, quæ designatio jam videtur esse facta; ergo nihil deficit ad impedimentum.

Nihilominus adhuc puto, non incurri impedimentum; quia designatio non est verè ac proprie & absolutè facta. Nam cum designatio sit non pro eo tempore, quo Ioannes hic & nunc verbis designat, sed pro alio tempore, quo datum est illi arbitrium designandi, illa designatio talis qualis, non censetur habere vim designationis, quousque & veniat tempus legitimum designandi, & ipse tunc habeat ratam antiquam designationem, sive in ea perseverans, sive de novo eam confirmans. Unde si suo tempore revocet designationem, ut potest, vel antè tale tempus moriatur, designatio nulla erit; quia ab initio facta non fuit valida, utpotè antè tempus legitimum.

Excipe: nisi data fuerit illi potestas, quocumque tempore designandi, & designet Mariam antè mortem conjugis; tunc enim promissio transit in absolutam comparatione Mariæ, & conjungitur cum adulterio; atque adeo potest causare impedimentum. Usque adhuc Dicastillo.

Et quidem exceptio hæc nemini potest displicere, neque verò ulli displicet. Verùm principalis doctrina ab omnibus illis potest, & verò debet rejici, qui sustinent ad hoc impedimentum sufficere promissionem conditionalem; nam Dicastillo admittit eam hic intervenire.

Et reverà intervenit, tametsi utraq; pars bona fide procederet, eò quòd credebatur fore, ut tertius ille, conveniens adultero Matrimonium consulere, id est, designaret personam aliam. In quo tamen casu Sanchez sup. n. 4. admittit non esse locum huic impedimento, sed posse illos, defuncto conjugè, Matrimonio copulari. Non enim, inquit, adfuit promissio futuri Matrimonij cum illa.

Sin autem malà fide, vel unus eorum procefferit, credens utique Matrimonium cum adultera consulendum, existimat esse locum huic

impedimento, nec posse illos defuncto conjugè Matrimonio copulari. Citatque plures Auctores pro hac sententia, quam amplectitur Averfa sup. §. *Dum etiam*, dicens: Dum etiam dicitur, promissio debere esse directà ac determinatà ad complicem, id est, de contrahendo cum ipso complice, notari solet, satis esse directionem ac determinationem mediatam seu tacitam, & dolo aut scienter initam. Id est, si unus delinquentium alteri promittat ducere illam personam, quam tertius alius designabit; hæc tamen intentione, vel opinione, quòd hic tertius designabit eandem personam delinquentem, complicem adulterij. Nam hoc æquivalenter se habet, ac determinare illam personam. Hæc ille.

Ego autem dico (quidquid existiment adulteri) adesse promissionem futuri Matrimonij, etiam cum adultera; non quidem absolutè, sed sub conditione designationis; quæ licet moraliter certò credatur non eventura, non ideò vana est huiusmodi promissio, etiam comparatione adulteræ, quousque alia fuerit designata, ita ut, si, quòd physicè possibile est, ipsa designaretur, statim oriretur absoluta obligatio.

Simile; si adulter promitteret Matrimonium adulteræ, sub beneplacito parentum, quamvis crederet uterque, parentes non consenturos; e quidem per hoc non evacuetur promissio, donec reverà dissentiant. Veluti ergò talis promissio induceret impedimentum, ex hypothesi, quòd promissio conditionalis sufficiat; quid nimirum promissio indeterminata in nostro casu? Sicut enim una promissio dependet à consensu parentum, ut absolutè obliget; sic altera à determinatione tertij, & in utroque casu proceditur bonà fide, ut suppono. Vel ergò neutra satis est, vel utraq; non enim video sufficientem rationem disparitatis.

Atque idem assero, quando in utroque casu procederetur malà fide, sive fraudulenter; putà, quia moraliter certò conditio est eventura, & conditionatè contrahitur, ut sic evitetur impedimentum in nostra sententia, quæ requirit promissionem absolutam. Assero, inquam, non oriri hoc impedimentum, quidquid dicat Sanchez sup. in principio. Nec refert, sive adulter fidem dederit adulteræ de contrahendo Matrimonium cum ipsa, sive cum persona, quam tertius quidam ab adultera signatus destinaverit; quando fraudulenter ea fides petitur, ut tertius ille adulteram designet. Quia perindè est, ac si fides adulteræ ipsi daretur. Nec fraus alicui patrocini debet. Hæc ille.

Respondeo: perindè est, ac si fides adulteræ ipsi daretur conditionaliter, concedo; absolutè nego: quia absolutè fieri potest, ut adultera non designetur. Nec fraud illi patrociniatur, sed potius jus ipsum, quòd requirit promissionem absolutam; ipsa autem utitur jure suo, nolendo acceptare promissionem absolutam, sed conditionalem tantum: porrò ut habet Reg. juris §. 5. ff. de Reg. juris: *Nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur.*

Sed nunquid requiritur acceptatio promissionis,

Averfa.

109.
Semenia Auctori.

Probatur à simili.

110.

Non oritur impedimentum, nisi procedatur malà fide, contra Sanchez.

111.

Solvitur ejus arg.

nis, ut ex ea pullulet hoc impedimentum? Nunquid promissio mutua aut jurata? Respondeo & dico quartò :

CONCLUSIO IV.

Non requiritur promissio mutua, aut jurata. Necessaria est acceptatio. Qui solùm tacet non acceptat.

112. Definitio promissionis. Et ejus distinctio à pollicitatione.

Promissio communiter definitur: deliberata & spontanea fidei datio seu obligatio, facta alteri de re quapiam bona & possibili. Et ideo requirit mutuum consensum, promittentis scilicet, & ejus, cui fit promissio. In quo distinguitur à pollicitatione, quæ est solius offerentis promissum, juxtà l. 3. ff. de Pollicitat. in principio: *Pactum est duorum consensus atque conventio, pollicitatio vero offerentis solius promissum.*

Quid sit conventio.

Et verò *Conventionis verbum* (ut habetur l. 1. §. 3. ff. de Pactis) generale est, ad omnia pertinens, de quibus negotij transigendique causâ consentiant, qui inter se agunt: nam sicuti convenire dicuntur, qui ex diversis locis in unum locum colliguntur & veniunt: ita & qui ex diversis animi motibus in unum consentiunt, id est, in unam sententiam decurrunt. Adeo autem conventionis nomen generale est, ut eleganter dicit Pedius, nullum esse contractum, nullam obligationem, quæ non habeat in se conventionem, sive re, sive verbis fiat. Ita Ulpianus lib. 4. ad Edictum.

113. Promissio habet in se conventionem.

Cum ergò promissio sit obligatio, liquet sanè, necessarium esse, ut habeat in se conventionem, id est, plurimum in idem placitum consensum. Unde numeratur inter contractus, latius accipiendo istud nomen, pro conventionem duorum, quæ obligationem saltem in alterutro pariat, diciturque contractus gratuitus.

Acceptatio hic est necessaria.

Ex quo liquidò patet veritas secundæ partis Conclusionis; scilicet necessariam esse acceptationem, ut promissio, vel potius, ut promissum unius adulteri inducat impedimentum criminis; quia omnia jura requirunt promissionem; promissio autem, ut jam dictum est, & probatum, exigit consensum plurimum, ergò promissum offerentis, & ejus acceptationem.

114. An sufficiat.

Sed nunquid sufficit acceptatio? Sunt qui requirunt promissionem mutua, sive reciprocam, quæ sufficiat ad constituenda sponsalia; si enim alter solus adulter promittat, altero non repromittente, censent non oriri hoc impedimentum. Ita Henriquez lib. 12. de Matr. cap. 14. n. 3. in principio: Si quis (inquit) adulteretur scilicet cum conjugè alterius, & præter adulterium formale fiat mutuus contractus per verba de præsentì, aut de futuro (quæ de se sufficerent ad Matrimonium aut mutua sponsalia) sunt inhabiles Matrimonio.

Negat Henriquez.

Et infra: Item si vir adulteræ, etiam acceptanti, promisit Matrimonium, nec tamen illa

repromisit, non irritat Matrimonium; quia unius promissio non sufficit ad sponsalia, quamvis juramentum intercederet. Oppositam sententiam vocat falsam in Gloss. lit. D. dicens: Soto art. 4. col. 3. fin. putat pro hoc impedimento sufficere juramentum unius cum adulterio, quod falsum est nisi adsit mutua promissio. Hæc ille.

Oppositi sententiam vocat falsam. Sotus.

Cui favere videtur Gloss. cap. *Significasti*, de Eo qui duxit, in casus positione ibi: *Respondet Papa, quod nisi alter eorum in mortem defunctæ uxoris suæ fuerit machinatus: vel eam vivente sibi ad invicem fidem dederunt de Matrimonio contrahendo: Matrimonium legitimum consendum est.* Putat autem Sanchez sup. n. 19. illam positionem casus esse Abbatis ibi n. 1. casum enim illius textus, in quo impedimentum hoc statuitur, sic in summam redigit: *Si uxore vivente, adulteri sibi ad invicem fidem dederunt.*

Ei sacre Gloss. cap. 6. de Eo qui duxit &c.

Sed non refert cujus hæc sit positio, dummodo solidè fundata sit. Herculè verba textus non præbent solidum fundamentum. Sunt enim hæc, quæ sequuntur: *Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus; quod nisi alter eorum, in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus: vel eam vivente, sibi fidem dedit de Matrimonio contrahendo legitimum judices Matrimonium supradictum.* Non dicit Pontifex: *Sibi invicem fidem dederunt*, sed in singulari: *Sibi fidem dedit*, scilicet unus alteri, adulter de quo proponebatur casus adulteræ vel è converso.

115. Expenditur d. cap.

Et consimiliter loquitur idem Pontifex cap. *Veniens*, eod. ibi: *Dummodo non præstiterit fidem adulteræ vel machinatus fuerit in mortem uxoris.* Item Gregor. IX. cap. fin. eod. *Si quis uxore vivente fide datâ promisit aliam se ducturum &c.* Quæ utique verba, propriè ea intelligendo, non aliud requirunt, quam veram promissionem, seu fidem datam ex parte alterius eorum; sicuti non requirunt, nisi machinationem mortis ex parte alterius eorum, ut Omnes fatentur.

Videtur etiam e. 7. eod. pro sententia opposita. Item cap. fin. eod.

Producat ergò Henriquez, vel alius quispiam jus aliquod, desiderans repromissionem, & libenter fatebimur Conclusionem nostram esse falsam, doctrinam autem Henriquez verissimam. Alioqui persistimus in Conclusionem, quæ non indiget aliâ probatione, quam mox indicatâ, ut putâ, quia nuppiam textus, hoc impedimentum statuentes, postulant repromissionem, sed solius fidei datæ cum adulterio meminere. Possè autem dari promissionem liberalem, seu gratuitam futuri Matrimonij, quæ obliget solùm promittentem, diffusè probavimus Disp. præced. Sect. 1. Conclus. 2. ad quam remitto Lectorem.

116.

Tantum hic nota ex Sanchio sup. n. 21. promissionem Matrimonij aliquando fieri per modum contractus onerosi, ac repromissionem expectantis: v.g. dum de Matrimonio contrahendo inter aliquos tractabatur: subindè autem per modum gratiæ & liberalis promissionis, quando videlicet de Matrimonio contrahendo non erat sermo; sed ob aliquod beneficium acceptum, quasi gratum se exhibens, quis promisit. Et vero

Probat 1. pars Conclus.

Notabile aliud liquet ex Sanchez.